

Pravni fakultet, Univerzitet Crne Gore

STUDIJA SLUČAJA

Predmet: Pravo unutrašnjeg tržišta EU

Master studije – Poslovno pravo

Tema: Nepisani razlozi opravdanja nediskriminativnih restriktivnih mjera jednakog učinka kao količinska ograničenja izvoza (slobode kretanja) robe - praksa Suda pravde

Mentor:

Prof. dr Vladimir Savković

Studentkinje:

Katarina Nakićenović 11/20

Iva Rolović 15/20

Podgorica, jun 2021. godine

REZIME

Ovaj rad obrađuje dejstvo nepisanih razloga opravdanja nediskriminatornih restriktivnih mjera jednakog učinka kao količinskih ograničenja na izvoz robe u kontekstu slobodnog kretanja robe na jedinstvenom unutrašnjem tržištu EU. Konkretno se proučava problematika uvođenja ovakvih razloga opravdanja iz ugla Suda pravde EU kroz njegovo kreativno tumačenje odredbi Ugovora o funkcionisanju EU koje se tiču izvoza robe i ograničenja istog. Može se zaključiti kako je Sud i u ovoj oblasti odigrao veoma važnu ulogu kao sekundarni izvor prava EU i pored činjenice što su, kada se radi o ograničavanju izvoza, slučajevi malobrojni. Nakon što su objašnjeni osnovni pojmovi koji su ključni za razumjevanje i dalje razmatranje ove teme, kroz dva slučaja je prikazano kako to zaista funkcioniše u praksi i kako su rezonovale države članice a zatim i kako je Sud riješio dileme nacionalnih sudova koji su mu uputili prethodna pitanja.

KLJUČNE RIJEČI

Nepisani razlozi opravdanja, mjere jednakog učinka, količinska ograničenja, izvoz, sloboda kretanja robe, Sud pravde EU

SADRŽAJ:

UVOD	4
1. MJERE JEDNAKOG UČINKA KAO KOLIČINSKA OGRANIČENJA IZVOZA.....	5
2. NEPISANI RAZLOZI OPRAVDANJA	6
3. Slučaj 238/82 - Duphar v Netherlands.....	7
3.1. Činjenično stanje	7
3.2. Razvoj slučaja i prethodna pitanja	8
3.3. Odgovor Suda na prvo pitanje.....	10
3.3.1. Tumačenje članova 30 i 36 Ugovora o EEZ.....	10
3.3.2. Tumačenje člana 34 Ugovora o EEZ	12
3.4. Odgovor Suda na drugo i treće pitanje.....	12
3.5. Odgovor Suda na četvrto pitanje.....	13
3.6. Odluka	13
4. Slučaj C-205/07 - Gysbrechts and Santurel Inter	14
4.1. Činjenično stanje i prethodno pitanje.....	14
4.2. Stavovi strana u postupku.....	16
4.3. Odgovor Suda.....	18
4.3.1. Preliminarna zapažanja	18
4.3.2. Mjera koja ima jednak učinak količinskom ograničenju izvoza u smislu člana 29 EZ	19
4.3.3. Moguće opravdanje mjere koja ima jednak učinak	20
4.4. Odgovor Suda.....	23
ZAKLJUČAK	23
LITERATURA.....	25

UVOD

Odredbe Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (članovi 34-36) utvrđuju granice i obim slobode kretanja robe u neharmonizovanom području, zabranjujući neopravdane prepreke u trgovini između država koje čine jedinstveno evropsko tržište.

Princip slobode kretanja robe takođe omogućava potrošaču lakši pristup bezbjednim i visokokvalitetnim proizvodima. Drugim riječima, sloboda kretanja robe čini okosnicu ekonomskog napretka, konkurentnosti i zaštite potrošača na jedinstvenom evropskom tržištu.

Presude Suda pravde koje se bave ograničenjima izvoza i mjerama jednakog učinka prema članu 35 UFEU (bivši član 29 EZ) do danas su bile malobrojnije i još manje spektakularne od presuda koje se bave uvozom roba (čl. 34 UFEU (bivši član 28 EZ)). U osnovi postoje dva razloga za to: ekonomski i pravni.

Uvozom, države članice imaju tendenciju da zaštite lokalne proizvode (samim tim i lokalne poslove) od konkurencije proizvođača van države preduzimanjem mjera (npr. donošenje zakona) koje rezultiraju direktnim ili indirektnim teretom na promet uvezene robe. Što se tiče izvoza, države članice su obično zainteresovane za promociju, a ne za ograničavanje izvoza robe, jer uspjeh u izvozu teži da održi ili stvori lokalna radna mjesta; protekcionističke mjere su zato mnogo rjeđe. Protekcionistički ciljevi dolaze u obzir kada države članice pokušavaju zadržati preradu određenih materijala u svojim granicama, zadržavajući time lokalnu industriju i lokalne poslove.

Što se tiče pravnog razloga: Sud pravde još od presude *Groenveld* iz 1979. godine tumači pojam mjera jednakog učinka iz odredbe člana 35 UFEU koji se odnosi na izvoz kao diskriminirajući standard i stoga na očigledno restriktivniji način u odnosu na pojam iz člana 34 UFEU koji se odnosi na uvoz robe.¹

¹ Roth, W. H, Common Market Law Review, Volume 47, Issue 2, Kluwer Law International, Velika Britanija (2010), str. 509 – 520

1. MJERE JEDNAKOG UČINKA KAO KOLIČINSKA OGRANIČENJA IZVOZA

Svaka nacionalna mjera koja predstavlja djelimičnu ili potpunu zabranu uvoza, izvoza ili tranzita robe smatra se količinskim ograničenjem. Količinska ograničenja na uvoz i mjere jednakog učinka zabranjene su između država članica. Takođe, količinska ograničenja izvoza i sve mjere jednakog učinka zabranjene su između država članica.²

Efekat količinskih ograničenja se najčešće ostvaruje uvođenjem kvota. Tim kvotama se izdaje dozvola za uvoz ili izvoz robe ili se postavlja neposredna zabrana uvoza ili izvoza određene vrste robe.³ Količinska ograničenja koja nameće država putem kvota je veoma lako prepoznati. To su npr: potpuna zabrana, poput zabrane koju je Francuska uvela na uvoz goveđeg mesa iz Velike Britanije; ograničenje broja automobila izvezenih iz Španije u Njemačku; zabrana uvoza pornografskih materijala iz Holandije u Veliku Britaniju.

Prva smjernica za definisanje mjera jednakog učinka bila je Direktiva 70/50/EEC, kojom je u članu 2 sadržana lista mjera koje mogu imati karakter mjera jednakog učinka: utvrđivanje minimalnih ili maksimalnih cijena za uvozne proizvode, manje povoljne cijene za uvozne proizvode, uslovi plaćanja koji se za uvozne proizvode razlikuju od uslova za domaće proizvode, uslovi u vezi sa pakovanjem, sastavom, veličinom, težinom proizvoda koji su drugačiji za uvozne u odnosu na domaće proizvode i sl.⁴

Kada se radi o mjerama jednakog učinka kao količinskim ograničenjima izvoza, Sud pravde EU nije postupio kao sa mjerama jednakog učinka kao količinskim ograničenjima uvoza. Dakle, nije ih razvio u zabranu ograničenja, već je ostao pri stavu da je u ovom slučaju riječ samo o zabrani diskriminacije.

U pogledu ovih mjera, Sud pravde EU redovno primjenjuje formulu koju je uspostavio u presudi u slučaju *Groenveld*. U tački 7 ove presude Sud je ustanovio da se član 34 UFEU odnosi na nacionalne mjere kojima je specifični cilj ili efekat ograničenje izvoza i time uspostavljanje razlike u tretmanu između domaće trgovine države članice i njene izvozne trgovine. Na takav način

² Čl. 34 i 35 UFEU

³ Meškić Z, Samardžić D, *Pravo Evropske unije I*, TDP Sarajevo, 2012, str. 321-322

⁴ Direktiva 70/50/EEC, 22. decembar 1969.

se pruža posebna prednost za nacionalnu proizvodnju ili za domaće tržište dotične države na štetu proizvodnje ili trgovine drugih država članica. To se ne odnosi na slučaj zabrane koja se objektivno primjenjuje na proizvodnju robe određene vrste bez pravljenja razlike u zavisnosti od toga da li je takva roba namijenjena nacionalnom tržištu ili izvozu.⁵

2. NEPISANI RAZLOZI OPRAVDANJA

S obzirom na činjenicu da razlozi opravdanja koji su nabrojani u členu 36 UFEU (pisani razlozi opravdanja)⁶ nisu bili dovoljni da obuhvate široki opseg nediskriminatornih mjera čiju je usklađenost sa slobodom prometa robe bilo potrebno ispitati, uvođenje prinudnih zahtjeva od opšteg interesa, kao nepisanih razloga, bilo je krajnje nužno. Sud je to prvi put učinio u odluci *Cassis de Dijon*.⁷ Ovom presudom uspostavljeno je „načelo države porijekla“ ili „načelo međusobnog priznanja“ na osnovu kojeg je država prijema obavezna da prihvati propise države porijekla kao dovoljne, osim ukoliko stroži propisi države prijema nisu opravdani razlozima opšteg interesa. Prinudni zahtjevi koje je Sud ustanovio u navedenom slučaju su: efektivan poreski nadzor, zaštita javnog zdravlja, poštenje u trgovinskim transakcijama (nenarušavanje konkurencije) i zaštita potrošača.

U godinama koje su uslijedile, Sud je svojim kreativnim tumačenjem proširio spisak prinudnih zahtjeva i u njih uvrstio i: raznolikost medija, zaštitu okoline, zaštitu kulture, zaštitu radnika, zaštitu sistema socijalnog osiguranja, zaštitu sigurnosti saobraćaja, zaštitu ljudskih prava i sloboda, kao npr. prava na slobodu izražavanja i prava na mirno okupljanje.

Ova lista nije iscrpna, zbog toga što Sud ima diskrecionu slobodu da istu proširi ukoliko smatra da je to u konkretnom slučaju neophodno.⁸ Međutim, otkad je Sud počeo da priznaje i nepisane razloge opravdanja, dolazi do učestalog preispitivanja raznih već priznatih razloga opravdanja, kao i onih koji imaju potencijal da to u budućnosti postanu. Iz tog razloga, ne čudi što

⁵ Sud EU, 15/79, P.B. Groenvelde BV/Produktschap voor Vee en Vlees (Groenvelde)

⁶ Razlozi javnog morala, javne politike ili javne bezbjedosti; zaštite zdravlja i života ljudi, životinja ili biljaka; zaštite nacionalnog blaga umjetničke, istorijske ili arheološke vrijednosti; ili zaštite industrijske i komercijalne svojine.

⁷ Sud EU, 120/78, Rewe-Zentral-AG/Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (Cassis de Dijon)

⁸ Op. cit. Meškić, Samardžić, str. 332-335

Sud EU u slučajevima u kojima ozbiljno prilazi ispitivanju objektivne uporedivosti situacija, proučava u suštini isto ono što kasnije još jednom provjerava s aspekta opravdanja.⁹

3. Slučaj 238/82 - Duphar v Netherlands

3.1. Činjenično stanje

Da bi omogućio uštedu u isporuci lijekovitih preparata koji se naplaćuju za Fond zdravstvenog osiguranja, holandski ministar zdravlja i životne sredine izdao je 22. jula 1982. Nalog Fondu za zdravstveno osiguranje (pružanje medicinskih sredstava). Ta naredba sadrži spisak lijekovitih preparata i medicinskih zavoja koji se ne smiju isporučivati licima u okviru zdravstvenog osiguranja ili im se mogu isporučivati samo ako su ispunjeni određeni uslovi.

Naredba zabranjuje snabdijevanje određenim lijekovitim i medicinskim preparatima licima osiguranim po sistemu zdravstvenog osiguranja, i to:

- medicinske preparate navedene u Aneksu 1 Naloga koji se ne smiju isporučivati s obzirom na njihovu cijenu i postojanje alternativnih proizvoda koji su jeftiniji i služe u istu svrhu;
- takozvani lijekovi bez recepta navedeni u Aneksu 2 Naloga;
- lijekovite preparate navedene u Aneksu 4, čija isporuka podliježe određenim uslovima i zahtijeva prethodno odobrenje Fonda zdravstvenog osiguranja. Ovi lijekoviti preparati mogu se isporučivati „samo ako se opravdano može pretpostaviti da će, ukoliko se dotični preparati ne isporuče, to imati neprihvatljivo štetan efekat na ishod liječenja“.

⁹ Mišljenje nezavisne advokaticice Juliane Kokott od 13. marta 2014. u slučaju C-48/13 - Nordea Bank Danmark A/S protiv Skatteministeriet

3.2. Razvoj slučaja i prethodna pitanja

Pravo Evropske zajednice ne umanjuje ovlaštenja država članica da organizuju i urede svoje sisteme socijalne sigurnosti, a posebno da usvoje odredbe koje imaju za svrhu regulisanje upravljanjem potrošnje farmaceutskih preparata u cilju promovisanja finansijske stabilnosti šeme zdravstvenog osiguranja.

Odredbe usvojene u okviru obavezne nacionalne zdravstvene šeme koje za predmet imaju odbijanje prava osiguranim licima da im, na trošak osiguravajućeg društva, budu dostavljeni medicinski preparati su kompatibilne sa bivšim članom 30 Ugovora o EZ ako određivanje isključenih medicinskih preparata ne uključuje diskriminaciju u vezi sa porijeklom proizvoda i vrši se na osnovu objektivnog i provjerljivog kriterijuma, kao što je postojanje tržišta drugih, jeftinijih proizvoda sa istim terapijskim efektom, činjenica da se preparati o kojima je riječ slobodno prodaju bez potrebe za bilo kakvim medicinskim receptom ili isključenost proizvoda od nadoknade iz razloga farmakoterapijske prirode opravdane zaštitom javnog zdravlja, kao i mogućnost dopunjavanja liste kad god usklađenost sa određenim kriterijumima to zahtijeva.

Član 36 Ugovora o EZ odnosi se na mjere neekonomske prirode. Stoga, takva odredba ne može opravdati mjeru čiji je primarni cilj budžetski, s obzirom na to da je namijenjena smanjivanju operativnih troškova šeme osiguranja zbog bolesti.

Član 34 Ugovora o EZ se odnosi na nacionalne mjere koje za svoj specifičan cilj ili efekat imaju ograničenje izvoza i samim tim uspostavljanje razlika u tretmanu između domaćeg tržišta/trgovine države članice i njenog izvoznog tržišta na takav način da se daje posebna prednost nacionalnoj proizvodnji ili domaćem tržištu države o kojoj je riječ.

Član 5 Ugovora i Direktive 65/65¹⁰ i 75/319¹¹ u vezi sa vlasničkim medicinskim proizvodima ne isključuju odredbe usvojene u okviru šeme obaveznog zdravstvenog osiguranja koje za svrhu imaju odbijanje prava osiguranim licima da budu snabdjeveni posebnim medicinskim preparatima, na trošak osiguravajućeg društva. Sistem osiguranja o kojem je riječ se

¹⁰ Direktiva Savjeta 65/65/EEZ od 26. januara 1965. godine o približavanju odredbi propisanih zakonom, uredbama ili administrativnim mjerama koje se odnose na vlasničke lijekove

¹¹ Druga direktiva Savjeta 75/319/EEZ od 20. maja 1975. godine o približavanju odredbi propisanih zakonom, uredbama ili upravnim mjerama koje se odnose na vlasničke lijekove

ne odnosi na pristup tržištu u smislu dvije pomenute direktive, pošto se ne dovodi u pitanje validnost ovlašćenja garantovanih primjenom direktiva.

Holandski sud se obratio Sudu pravde za mišljenje o prethodnim pitanjima, koja su pokrenuta u tužbi koju su protiv Holandije pokrenula 23 farmaceutska preduzeća zbog usvajanja privremene odluke kojom se proglašava da članovi 2 i 3 Naloga Fonda za zdravstveno osiguranje i njegovi Aneksi nisu u funkciji, jer nisu u skladu sa pravom Zajednice i posebno sa članovima 3, 5, 30, 34, 36 i 85 Ugovora i gore navedenim direktivama.

Cilj pomenutog Naloga je da poboljša kvalitet farmakoterapijskih usluga i da eliminiše znatne nedostatke holandske zdravstvene zaštite. U tom cilju, članom 2 predviđeno je da lica osigurana u okviru obavezne zdravstvene zaštite više nemaju pravo na snabdijevanje lijekovima i zdravstvenim proizvodima koji su iscrpno navedeni u Aneksima 1 i 2 Naloga, a član 3 predviđa da nemaju pravo da se snabdijevaju lijekovitim preparatima navedenim u Aneksu 4 Naloga, osim uz prethodno odobrenje zdravstvenog fonda, koje se odobrava samo ako se opravdano može pretpostaviti da će nastupiti neprihvaljivo štetan uticaj na ishod liječenja ukoliko dotični preparati nisu isporučeni.

Prema memorandumu sa obrazloženjem predmetnog Naloga, izuzeće proizvoda popisanih u njegovim Aneksima opravdano je razmatranjima koja se posebno odnose na svaki Aneks. Izuzimanje medicinskih preparata navedenih u Aneksu 1 zasniva se na njihovoj cijeni i činjenici da, prema mišljenju Centralnog mediko-farmaceutskog odbora, u svakom slučaju postoje i drugi lijekoviti preparati koji imaju isti terapijski efekat, ali čija je cijena niža. Proizvodi navedeni u Aneksu 2 su izuzeti jer se radi o proizvodima koji se prodaju bez recepta i koji se mogu prodati na drugačiji način osim preko farmaceuta. Izuzimanje lijekovitim preparata navedenih u Aneksu 4 opravdano je činjenicom da, prema stavu gore pomenutog Odbora, oni iz razloga koji su opisani kao farmakoterapeutske, moraju biti propisani samo u vrlo specifičnim slučajevima.

Uzimajući u obzir činjenicu da se odluka u predmetu odnosila na tumačenje različitih pravila prava Zajednice, sljedeća pitanja upućena su Sudu na prethodnu odluku:

1. Mora li se pravo Zajednice, utvrđeno u članovima 30, 34 i 36 Ugovora o EEZ, tumačiti tako da znači da ti članovi sprječavaju državu članicu da uvede, s ciljem uštede na polju snabdijevanja medicinskim preparatima osiguranim licima pod šemama zdravstvenog

osiguranja, jednostrane odredbe po kojima se osiguranim licima oduzima pravo na snabdijevanje određenim imenovanim ljekovitim preparatima?

2. Mora li se pravo Zajednice utvrđeno u članu 5 Ugovora o EEZ, u vezi sa članom 21 uz članove 11, 12 i 5 Direktive 65/65 i članom 32 članovima 28 i 31 Direktive 75/319, tumačiti kao da te odredbe imaju direktan efekat (neposredno dejstvo)?
3. Ako je odgovor da, da li se te odredbe moraju tumačiti kako je prikazano u gore navedenom paragrafu 1?
4. Mora li se pravo Zajednice, utvrđeno u članu 3 (f), a u vezi sa članovima 85 i 86 Ugovora o EEZ, da se tumači kako je navedeno u paragrafu 1?

3.3. Odgovor Suda na prvo pitanje

Prvo pitanje suštinski traži utvrđivanje da li se zabrana mjera koje imaju jednak učinak količinskim ograničenjima uvoza (član 30) i izvoza (član 34) odnosi na mjere (gore opisane vrste) u kojima država članica, a u cilju postizanja finansijske uštede u pogledu obaveznog zdravstvenog osiguranja, sprječava isporuku posebno imenovanih ljekovitih preparata licima osiguranim po šemi. Nacionalni sud takođe želi da zna da li član 36 Ugovora dozvoljava izuzetak od te zabrane, ukoliko se na taj dio pitanja odgovori pozitivno.

U svrhu odgovora na prvo pitanje, prikladno je razmotriti kako se tumače članovi 30, 34 i 36 Ugovora u odnosu na posebne osobine predmetnog nacionalnog zakonodavstva.

3.3.1. Tumačenje članova 30 i 36 Ugovora o EEZ

Tužiocu u glavnom postupku predlažu da član 30 treba tumačiti tako da pravila poput onih koja se tiču ovog slučaja predstavljaju mjeru koja ima jednak učinak količinskom ograničenju uvoza, jer ograničavaju trgovinu unutar Zajednice i onemogućavaju dobavljačima određenih uvezenih ljekovitih preparata da ih prodaju na predmetnom tržištu, jer procenat ukupne potrošnje ljekovitih preparata koji se naplaćuju u fondove za bolest iznosi 70%.

Tužiocu u glavnom postupku tvrde da takva mjera ne izbjegava zabranu iz člana 30 samo zato što se primjenjuje bez razlike na nacionalne i uvozne proizvode. Prema prethodnim odlukama Suda, čak i mjere koje se primjenjuju bez razlike na nacionalne proizvode i one uvezene iz drugih

država članica, ali koje stvaraju prepreke trgovini unutar Zajednice, ne izbegavaju zabranu mjera jednakog učinka, osim ako:

- a) ne postoje pravila Zajednice;
- b) su prepreke rezultat razlika među nacionalnim zakonima u vezi sa marketingom proizvoda;
- c) postoje imperativne osnove koje se, između ostalog, odnose na efikasnost fiskalnih kontrola, zaštitu javnog zdravlja, pravičnost komercijalnih transakcija ili zaštitu potrošača;
- i
- d) ti imperativi čine prepreke neophodnim.

S tim u vezi mora se naglasiti da, da bi takvo zakonodavstvo bilo u skladu sa Ugovorom, izbor medicinskih preparata koji se isključuju mora biti slobodan od diskriminacije na štetu uvezenih ljekovitih preparata. U tu svrhu, liste isključenja moraju biti sastavljene u skladu sa objektivnim kriterijumima, bez pozivanja na porijeklo proizvoda i svaki uvoznik mora da ih verifikuje. Ako su ti uslovi ispunjeni, uvoznik može da obezbijedi pristup holandskom tržištu pod uslovom da je u poziciji da plasira proizvod koji, iako ima istu terapijsku vrijednost, nudi cjenovnu prednost u odnosu na neki drugi proizvod dostupan na tržištu. Takva pravila ni na koji način ne bi umanjila slobodu plasmana bilo kog proizvoda koji ispunjava taj zahtjev, a koji se ne odnosi na prirodu proizvoda, već samo na njegovu cijenu.

Odgovor na prvo pitanje bi, prema tome, trebalo da bude da su kompatibilne odredbe usvojene u okviru obaveznog nacionalnog zdravstvenog sistema s ciljem odbijanja prava osiguranika da se o trošku osiguravajuće institucije snabdijevaju posebno imenovanim preparatima sa članom 30 Ugovora ako određivanje izuzetih ljekovitih preparata ne uključuje diskriminaciju u pogledu porijekla proizvoda i vrši se na osnovu objektivnih i provjerljivih kriterijuma, kao što je postojanje na tržištu drugih, jeftinijih proizvoda koji imaju isti terapijski efekat, činjenica da se predmetni preparati slobodno prodaju na tržištu bez ikakvog ljekarskog recepta ili su proizvodi isključeni iz nadoknade iz razloga farmakoterapijske prirode opravdanih zaštitom javnog zdravlja i pod uslovom da je moguće izmijeniti spiskove kad god to zahtijeva ispunjavanje navedenih kriterijuma.

Ako bi nacionalni sud utvrdio da mjera čiju kompatibilnost sa pravom Zajednice ne ispunjava uslove kojima je takva usaglašenost podložna, treba na umu imati primjenu člana 36

Ugovora koji se, kao što je Sud često tvrdio¹², odnosi na mjere neekonomske prirode. Ta odredba stoga ne može opravdati mjeru čiji je primarni cilj budžet utoliko što je namijenjena smanjenju operativnih troškova sistema zdravstvenog osiguranja.

3.3.2. Tumačenje člana 34 Ugovora o EEZ

Prvo pitanje takođe želi da utvrdi da li se član 34 Ugovora mora tumačiti tako da isključuje nacionalna pravila o kojima je riječ. Tužioc i u glavnom postupku tvrde da osporeni Nalog predstavlja mjeru koja ima jednak učinak količinskom ograničenju izvoza u smislu tog člana.

Kao što je Sud već naglasio u presudi od 8. novembra 1979. godine,¹³ član 34 odnosi se na nacionalne mjere koje imaju za cilj ili imaju za posljedicu ograničenje izvoza i time uspostavljanje razlika u tretmanu između unutrašnje trgovine države članice i njene izvozne trgovine, na takav način da pruža posebnu prednost za nacionalnu proizvodnju ili za domaće tržište države u pitanju. Stoga se na taj dio prvog pitanja mora odgovoriti negativno.

3.4. Odgovor Suda na drugo i treće pitanje

Drugo i treće pitanje u osnovi imaju za cilj da utvrde da li odredbe člana 5 Ugovora u vezi sa odredbama članova 5, 11, 12. i 21. Direktive Savjeta 65/65 od 26. januara 1965. i odredbe člana 32 u vezi sa odredbama članova 28 i 31 Direktive Savjeta 75/319 od 20. maja 1975. mogu imati direktan efekat – neposredno dejstvo (drugo pitanje) i, ako je tako, da li sprječavaju pravila vrste o kojoj je riječ u ovom slučaju (treće pitanje).

Kao što je Komisija s pravom tvrdila, predmetni Nalog se ne odnosi na pristup tržištu u smislu dvije navedene direktive, s obzirom da se ne dovodi u pitanje valjanost ovlašćenja datih primjenom tih direktiva. Novi proizvodi dovedeni na tržište Holandije mogu dobiti odobrenje čim zadovolje propisane uslove. Stoga se na treće pitanje mora odgovoriti negativno. S obzirom na ta razmatranja, drugo pitanje postaje lišeno svrhe.

¹² Presuda od 19. decembra 1961. u slučaju 7/61 Commission v Italy (1961)

¹³ Sud EU, 15/79, P.B. Groenvelde BV/Produktschap voor Vee en Vlees (Groenvelde)

3.5. Odgovor Suda na četvrto pitanje

Četvrto pitanje obuhvata nedoumicu da li odredbe člana 3 (f), u kombinaciji sa odredbama člana 85 i 86 Ugovora, imaju direktan efekat – neposredno dejstvo i isključuju li pravila o kojima je riječ u ovom slučaju.

Članovi 85 i 86 Ugovora čine deo pravila konkurencije primjenjivih na preduzeća i stoga nisu relevantni za procjenu pitanja da li je zakonodavstvo vrste o kojoj je riječ u glavnom postupku u saglasnosti sa zakonodavstvom Zajednice.

3.6. Odluka

Kao odgovor na pitanja koja su mu upućena, Sud je donio sljedeću odluku:

1. Odredbe usvojene u okviru obaveznog nacionalnog zdravstvenog sistema s ciljem odbijanja prava osiguranika da se o trošku ustanove osiguranja snabdijevaju posebno imenovanim ljekovitim preparatima, kompatibilne su sa članom 30 Ugovora ako utvrđivanje izuzetih medicinskih preparata ne uključuje diskriminaciju u pogledu porijekla proizvoda i sprovedeno je na osnovu objektivnih i provjerljivih kriterijuma, kao što su postojanje na tržištu drugih, jeftinijih proizvoda koji imaju isti terapijski efekat, činjenica da se predmetni preparati slobodno prodaju bez potrebe za bilo kakvim ljekarskim receptom ili su proizvodi isključeni iz nadoknade iz razloga farmakoterapijske prirode opravdane zaštitom javnog zdravlja i pod uslovom da je moguće izmijeniti spiskove kad god usklađenost sa navedenim kriterijumima to zahtjeva.
2. Član 36 Ugovora o EEZ ne može opravdati mjeru čiji je primarni cilj budžet utoliko što je namijenjen smanjenju operativnih troškova sistema zdravstvenog osiguranja.
3. Član 34 Ugovora ne sprječava sistem one vrste kako je opisan u Nalogu.
4. Član 5 Ugovora i odredbe Direktiva Savjeta 65/65 od 26. januara 1965. i 75/319 od 20. maja 1975. ne isključuju takav sistem.
5. Članovi 85. i 86. Ugovora nisu relevantni za pitanje da li je zakonodavstvo vrste o kojoj je riječ u glavnom postupku u skladu sa pravom Zajednice.

4. Slučaj C-205/07 - Gysbrechts and Santurel Inter

Ovaj slučaj tiče se primjene članova od 28 do 30 EZ, kao i odredbi Direktive 97/7/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu¹⁴. Konkretno se radi o periodu za odustajanje kod sklapanja ugovora na daljinu i o zabrani traženja depozita ili plaćanja od strane potrošača prije isteka roka za odustajanje.

4.1. Činjenično stanje i prethodno pitanje

Santurel je preduzeće koje se bavi veleprodajom i maloprodajom dodataka prehrani. Veći dio prodaje ostvaruje se putem Interneta, a naručena roba se kupcima šalje poštom. Gospodin Gisbrechts je osnivač i menadžer tog preduzeća.

Santurel je 2001. godine pokrenuo postupak protiv jednog od svojih kupaca, g. Delahaiea, koji je boravio u Francuskoj, zbog neplaćanja cijene nekoliko proizvoda koji su mu isporučeni. Ishod tog postupka bio je da je sudija u Dendermondeu (Belgija) koji je saslušao slučaj donio presudu protiv gospodina Delahaiea.

Gospodin Delahaie je tada podnio žalbu i izjavio je, iako nije pružio dokaze o tome, da je dotične proizvode vratio Santurelu. Tada je belgijski Odbor za ekonomsku inspekciju sproveo istragu koja je utvrdila da je došlo do propusta u ispunjavanju obaveza pružanja informacija o pravu na odustajanje predviđenim Zakonom o zaštiti potrošača. Na te neuspjehe je skrenuta pažnja Santurela i upućen je zahtjev da se situacija ispravi.

Santurel je stoga izmijenio informacije na svojoj internet stranici kako bi, između ostalog, naveo da se plaćanje robe mora izvršiti u roku od nedelju dana od prijema robe. Za robu isporučenu u Belgiji, cijena se može platiti bankovnim transferom, poštanskom pošiljkom ili kreditnom karticom. U odnosu na druge zemlje, jedino prihvatljivo sredstvo plaćanja je kreditna kartica. U svim slučajevima, kada se plaćanje vrši kreditnom karticom, kupac na obrascu za narudžbinu mora da navede broj i period važenja kartice.

¹⁴ Direktiva 97/7/EZ evropskog parlamenta i vijeća od 20. Maja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu

Belgijski odbor za ekonomsku inspekciju smatrao je da je taj amandman neadekvatan i podigao je optužnicu protiv Santurela i g. Gisbrechtsa kao njegovog menadžera, navodeći da su počinili prekršaje prema odredbama o prodaji na daljinu u Zakonu o zaštiti potrošača. Naročito se tvrdilo da su zanemarili zabranu, utvrđenu u članu 80 (3) tog zakona, po zahtjevu da potrošač obezbjedi depozit ili bilo koji oblik plaćanja prije isteka perioda od sedam radnih dana u kojem je povlačenje iz ugovora je dozvoljeno. Prema Odboru za ekonomsku inspekciju, izvod broja kreditne kartice na obrascu za naručivanje robe omogućava Santurelu da naplati cijenu te robe prije isteka perioda za povlačenje od sedam radnih dana, što je u suprotnosti sa zakonskim zahtjevima.

Prvostepeni sud u Dendermondeu proglasio je Santurela i g. Gisbrechtsa krivim i izrekao svakoj strani novčanu kaznu u iznosu od 1 250 €. Sve stranke u glavnom postupku podnijele su žalbu na tu presudu pred Hof van Beroep te Gent (Apelacioni sud Gent).

Hof van Beroep te Gent smatrao je da zabrana utvrđena članom 80 (3) Zakona o zaštiti potrošača stvara rizik da će belgijski trgovac imati poteškoća u plaćanju svoje robe kada je isporučena kupcima sa sjedištem u drugoj državi članici, pri čemu je rizik utoliko ozbiljniji kada su, kao u glavnom postupku, sume relativno male.

U tim okolnostima taj sud smatra da Santurel i g. Gisbrechts vode sporni slučaj da je predmetna zabrana neopravdana prepreka slobodnom kretanju robe unutar Evropske zajednice. Sud je poslije toga odlučio da prekine postupak i uputio sledeće pitanje Sudu na prethodnu odluku:

Da li belgijski Zakon od 14. jula 1991. o komercijalnim praksama i informisanju i zaštiti potrošača predstavlja mjeru sa jednakim učinkom, zabranjenu članovima 28 EZ do 30 EZ, utoliko što član 80 (3) tog nacionalnog zakona zabranjuje zahtjeve za avansom ili plaćanje od strane potrošača tokom obaveznog perioda za povlačenje, usljed čega se stvarni efekat tog Zakona na trgovinu robom u zemlji trgovca razlikuje od njegovog uticaja na trgovinu sa državljanima druge države članice, i da li ovo zapravo dovodi do prepreke slobodnom kretanju robe, principu sadržanom u članu 23 EZ?

4.2. Stavovi strana u postupku

Santurel u osnovi tvrdi da je tumačenje odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku od strane belgijskih vlasti, u smislu da je dobavljaču zabranjeno da zahtjeva broj platne kartice potrošača u prodaji na daljinu, u suprotnosti sa zahtjevima utvrđenim u članovima 28 EZ do 30 EZ.

Oslanjajući se na principe koje treba izvući iz prethodnih presuda¹⁵, Santurel tvrdi da se stvarni efekat zabrane nametnute predmetnom odredbom pretežno odnosi na izvoz nacionalne robe i predstavlja, prema tome, mjeru sa jednakim učinkom količinskog ograničenja, koje je zabranjeno Ugovorom.

Prema belgijskoj vladi, cilj člana 80 (3) Zakona o zaštiti potrošača je da se obezbjedi visok nivo zaštite interesa potrošača, shodno članu 14 Direktive 97/7. Iz toga proizilazi da bi član 80 (3) trebalo tumačiti tako da nameće dobavljaču obavezu da ponudi nekoliko načina plaćanja, od kojih bi najmanje jedan trebao omogućiti potrošaču da plati za robu koja mu je isporučena po isteku roka perioda za povlačenje.

Pored toga, sigurni sistemi plaćanja koji onemogućavaju naplatu iznosa za isporučenu robu prije isteka zakonskog roka za odustajanje kompatibilni su sa odredbom o kojoj se vodi spor u glavnom postupku, budući da potrošač koji koristi svoje pravo na odustajanje zadržava apsolutno pravo da povraćaj uplaćenog iznosa dobije od agencije za plaćanja. S druge strane, puka izjava da se dobavljač obavezuje da neće naplatiti iznos dospio prije isteka roka za odustajanje ne ispunjava zahtjeve iz Zakona o zaštiti potrošača.

Belgijska vlada takođe je s tim u vezi navodila da će kraljevski dekret, čije je usvajanje u budućnosti bilo predviđeno, utvrditi pravila za sistem plaćanja u prodaji na daljinu koji će zaštititi potrošača od bilo kakvog rizika, istovremeno štiteći i dobavljače. U okviru tog sistema, potrošač će platiti nabavnu cijenu robe na račun nezavisne treće strane, a zatim će, po isteku perioda za povlačenje, dotični iznos biti prebačen dobavljaču robe.

¹⁵ Presuda u predmetu 8/74 Dassonville (1974), Recueil, str. 837 i spojenim slučajevima C - 267/91 i C - 268/91, KeckandMithouard, 1993, Recueil, str. I - 6097

Belgijska vlada u svojim pismenim zapažanjima prihvata da odredba u glavnom postupku ima restriktivniji efekat na transakcije zaključene sa licima sa sjedištem u drugim državama članicama. Međutim, prema toj vladi, iako je rizik koji dobavljač preuzima veći, ta odredba ostaje kompatibilna sa pravom Zajednice.

Što se tiče usklađenosti tih odredbi sa članom 28 EZ, belgijska vlada tvrdi da odredba o kojoj je riječ u glavnom postupku ne predstavlja mjeru sa jednakim učinkom količinskog ograničenja na uvoz, jer ne čini pristup belgijskom tržištu težim za uvoznu robu. Suprotno tome, stvara situaciju koja je nepovoljnija za belgijske trgovce nego za trgovce drugih država članica, a to nije u suprotnosti sa zahtjevima člana 28 EZ.

U slučaju da Sud ipak zaključi da odredba o kojoj se radi u glavnom postupku predstavlja mjeru koja ima jednak učinak količinskim ograničenjima, belgijska vlada smatra da ta mjera može biti opravdana na osnovu zaštite potrošača, posebno kako bi se osiguralo da potrošač može efikasno da iskoristi svoje pravo na odustajanje predviđeno članom 6 Direktive 97/7. Odredba je istovremeno srazmjerna cilju koji se teži. Zabrana zahtjeva avansa od potrošača ili plaćanja prije isteka roka za odustajanje ima za cilj da obezbjedi da taj isti potrošač može efikasno da iskoristi svoje pravo na odustajanje, posebno eliminisanjem mogućnosti da poteškoće svojstvene povraćaju već plaćenih iznosa mogu obeshrabriti potrošača da koristi to pravo.

Što se tiče kompatibilnosti odredbe o kojoj je riječ u glavnom postupku sa članom 29 EZ, belgijska vlada tvrdi da se ta odredba primjenjuje neselektivno na prodaju zaključenu sa licima koja imaju prebivalište na belgijskoj teritoriji i na prodaju koja uključuje potrošače sa sjedištem u drugim državama članicama i, stoga ne predstavlja posebno ograničenje izvoza.

U vezi sa kompatibilnošću sa članom 28 EZ, Komisija EZ smatra da se odredba o kojoj se govori u glavnom postupku odnosi na sve trgovce koji su aktivni na nacionalnom tržištu i da zakonski utiče na nacionalnu robu i uvezenu robu u na isti način. Štaviše, na nacionalnom sudu je da procijeni stvarni efekat na trgovinu unutar Zajednice. Ako bi nacionalna odredba predstavljala mjeru sa jednakim učinkom količinskog ograničenja, Komisija smatra, prvo, da je to moguće opravdati na osnovu zaštite potrošača, i, drugo, da je srazmjerna legitimnom cilju kome se teži.

Što se tiče kompatibilnosti sa članom 29 EZ, Komisija tvrdi da predmetna odredba ne predstavlja mjeru sa jednakim učinkom količinskog ograničenja izvoza, jer u ovom slučaju dotična mjera nema specifični cilj ili efekat ograničavanja obrazaca izvoza.

Tokom saslušanja, Komisija je, ipak, iznijela mogućnost revidirane definicije mjera sa jednakim efektom količinskih ograničenja izvoza, tako da uključuje mjere „koje imaju za posljedicu ograničavanje izvoza i koje stvaraju razliku u tretmanu između trgovine unutar države članice i izvoza“. Prema toj novoj definiciji, odredba o kojoj se govori u glavnom postupku predstavljala bi takvu mjeru sa jednakim učinkom koja bi mogla biti opravdana na osnovu zaštite potrošača, ali koja ne bi zadovoljila zahtjeve srazmjernosti.

4.3. Odgovor Suda

4.3.1. Preliminarna zapažanja

Predmetni sud svojim pitanjem u suštini postavlja pitanje da li članovi 28 do 30 EZ sprječavaju odredbu poput one o kojoj se govori u glavnom postupku u vezi sa prodajom na daljinu koja dobavljaču zabranjuje da zahtjeva avans ili bilo kakvu uplatu prije isteka roka važenja perioda za povlačenje.

U tom kontekstu, iz spisa Suda i pismenih zapažanja dostavljenih Sudu jasno je da je utvrđeno da su g. Gisbrechts i Santurel tražili od potrošača koji nemaju prebivalište u Belgiji da dostave broj svoje platne kartice prije isteka roka važenja perioda za povlačenje. Belgijske vlasti tumače odredbu u glavnom postupku na način da zaključenjem ugovora na daljinu dobavljač ne može zahtjevati da potrošač navede broj svoje platne kartice, iako se dobavljač obavezuje da ga neće koristiti za naplatu prije isteka navedenog perioda.

Kako bi se sudu koji je uputio pitanje pružili svi oni elementi za tumačenje prava Zajednice koji mogu biti od pomoći u odlučivanju o predmetu koji je u toku pred njim, bez obzira da li se taj sud na njih posebno pozvao u svojim pitanjima, potrebno je ispitati zabranu kao što je ona u glavnom postupku, takođe u svijetlu tumačenja belgijskih vlasti u glavnom postupku.

Dalje, jasno je da zabrana utvrđena članom 80 (3) Zakona o zaštiti potrošača spada u djelokrug Direktive 97/7.

U skladu sa ustaljenom sudskom praksom, nacionalna mjera u oblasti koja je predmet iscrpnog usaglašavanja na nivou Zajednice mora se procijeniti u svjetlu odredbi te mjere usklađivanja, a ne odredbi Ugovora.¹⁶

Međutim, u ovom slučaju je jasno da usklađivanje izvršeno Direktivom 97/7 nije bilo iscrpno. S tim u vezi, kao što je izričito predviđeno članom 14 (1) te direktive, države članice mogu da uvedu ili zadrže, u području obuhvaćenom direktivom, strože odredbe kako bi osigurale viši nivo zaštite potrošača, pod uslovom da se vrši ovlašćenje uz dužno poštovanje Ugovora.¹⁷ Slijedi da takva odredba ne odbacuje potrebu da se ispita kompatibilnost nacionalne mjere o kojoj je riječ u glavnom postupku sa članovima 28 do 30 EZ.

Što se tiče kompatibilnosti člana 80 (3) Zakona o zaštiti potrošača sa odredbama člana 28 EZ, postupak kao što je onaj u glavnom postupku odnosi se ne na uvoz, već, naprotiv, na izvoz robe iz Belgije u druge države članice.

S obzirom na to da je ta analiza kompatibilnosti člana 80 (3) sa članom 28 EZ nebitna za predmet spora u glavnom postupku, Sud ne mora odlučivati o tom aspektu pitanja koje je postavljeno za prethodnu odluku.

4.3.2. Mjera koja ima jednak učinak količinskom ograničenju izvoza u smislu člana 29 EZ

Da bi se odgovorilo na pitanje suda, mora se utvrditi da li zabrana predviđena odredbom o kojoj se radi u glavnom postupku predstavlja mjeru sa jednakim učinkom količinskog ograničenja izvoza.

Kompatibilnost predmetne odredbe sa članom 29 EZ mora se ispitati uzimajući u obzir i njeno tumačenje, odnosno činjenice da dobavljači ne smiju da zahtjevaju da potrošači daju broj svoje platne kartice, iako se oni obavezuju da ga neće koristiti prije isteka roka za povlačenje.

¹⁶ Slučaj C - 322 / 01 Deutscher Apothekerverband (2003) Recueil, str. I - 14887, tačka 64

¹⁷ vidjeti Deutscher Apothekerverband, stav 64

S tim u vezi, Sud je klasifikovao kao mjere s jednakim učinkom količinskih ograničenja na izvoz nacionalne mjere koje imaju za cilj ili imaju za posledicu ograničenje obrazaca izvoza i time uspostavljanje razlike u tretmanu između domaće trgovine države članice i njenu izvoznu trgovinu na takav način da pružaju posebnu prednost nacionalnoj proizvodnji ili domaćem tržištu dotične države, na štetu proizvodnje ili trgovine drugih država članica.¹⁸

U glavnom postupku jasno je, kao što je belgijska vlada u svojim pismenim zapažanjima još primjetila, da zabrana zahtjeva predujma lišava dotične trgovce efikasnog alata kojim se štiti od rizika neplaćanja. To je još više slučaj kada se sporna nacionalna odredba tumači kao zabrana dobavljačima da zahtjevaju da potrošači navedu broj svoje platne kartice, čak i ako se obavežu da ga neće koristiti za naplatu prije isteka roka za povlačenje.

Jasno je da su posljedice takve zabrane generalno značajnije u prekograničnoj prodaji koja se vrši direktno potrošačima, naročito u prodaji putem Interneta, između ostalog i iz razloga postojanja prepreka za pokretanje bilo kakvih pravnih postupaka u drugoj državi članici protiv potrošača koji ne ispunjavaju obaveze, posebno kada prodaja uključuje relativno male iznose.

Shodno tome, čak i ako se predmetna zabrana primjenjuje na sve trgovce aktivne na nacionalnoj teritoriji, njen stvarni efekat je svejedno veći kada se radi o robi koja napušta tržište države članice izvoznice nego na promet robe na domaćem tržištu te države članice.

Stoga se mora smatrati da nacionalna mjera, kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, koja zabranjuje dobavljaču koji prodaje na daljinu da zahtjeva avans ili bilo kakvo plaćanje prije isteka roka za odustajanje, predstavlja mjeru koja ima jednak učinak kao količinsko ograničenje izvoza. Isto važi i za mjeru koja zabranjuje dobavljaču da zahtjeva od potrošača da navede broj svoje platne kartice, čak i ako se dobavljač obaveže da ga neće koristiti za naplatu prije isteka roka za povlačenje.

4.3.3. Moguće opravdanje mjere koja ima jednak učinak

¹⁸ slučaj 15/79 Groenveld [1979] ECR 3409, stav 7

Nacionalna mjera protivna članu 29 EZ može se opravdati jednim od osnova navedenih u članu 30 EZ, i nadjačavanjem zahtjeva od javnog interesa, pod uslovom da je mjera srazmjerna legitimnom cilju kome se teži.

S tim u vezi nijedan osnov iz člana 30 EZ nije relevantan u okolnostima ovog postupka.

Međutim, mora se dodati da, u skladu sa ustaljenom sudskom praksom, zaštita potrošača može predstavljati legitimni cilj u javnom interesu koji može opravdati ograničenje slobodnog kretanja robe.¹⁹

U glavnom postupku nije sporno da je predmetna odredba uvedena sa ciljem da se osigura zaštita potrošača, a posebno efikasnost prava na odustajanje zagarantovana članom 6 Direktive 97/7.

Na osnovu diskrecionog prava datog državama članicama članom 14 Direktive 97/7 da se u područje kojim ona uređuje uvede strože odredbe, Belgija je odlučila da pruži veću zaštitu potrošaču zabranom dobavljačima ne samo da nameću kazne prilikom vršenja prava na povlačenje, ali i zbog zahtjeva za avansom ili bilo kakvim plaćanjem prije isteka roka za povlačenje. Spornom odredbom namjerava se povećavanje slobode potrošača da raskine ugovorni odnos, a da ne mora da brine o vraćanju novca koji je unaprijed uplatio.

Ostaje da se utvrdi da li je ta odredba, kako je tumače nacionalne vlasti, srazmjerna cilju kojem se teži.

S tim u vezi, u skladu sa ustaljenom sudskom praksom, da bi se nacionalni propisi uskladili sa načelom proporcionalnosti, mora se utvrditi ne samo da li su sredstva koja se koriste pogodna za osiguranje postizanja ciljeva kojima se teži, ali i da li ta sredstva ne prelaze ono što je neophodno za postizanje tih ciljeva.²⁰

¹⁹ vidjeti slučaj 120/78 Reve-Zentral [1979] Recueil, str. 649, tačka 8, i C - 441/04, A-Punkt Schmuckhandel (C - 441/04, Recueil, str. I - 2093, tačka 27)

²⁰ vidjeti Spojene slučajeve C - 158/04 i C - 159/04 Alfa Vita Vassilopoulos i Carrefour-Marinopoulos (Recueil, str. I - 8135, stav 22)

Zabrana zahtjeva predujma ili bilo kakvog plaćanja prije isteka roka za povlačenje i zabrana da se zahtjeva od kupaca da dostave broj svoje platne kartice pogodni su da obezbjede visok nivo zaštite potrošača u prodaji na daljinu, posebno u vezi sa upotrebom prava na povlačenje.

Međutim, neophodno je ispitati da li nacionalna mjera o kojoj je riječ u postupku prelazi ono što je neophodno za postizanje predloženog cilja i, posebno, da li bi se mogle razmotriti mjere koje bi bile podjednako efikasne u zaštiti potrošača, ali sa manje restriktivnim efektom na trgovinu unutar Zajednice.

Mora se imati na umu da je jedna od karakteristika ugovora o prodaji na daljinu činjenica da često postoji jaz između izvršenja ugovornih obaveza od strane svake strane. Dakle, potrošač se može navesti da plati robu prije nego što ju je primio ili, naprotiv, dobavljač se može navesti da isporuči robu, a da nije dobio cijenu za nju. Ta praznina izlaže ugovorne strane specifičnom riziku od neizvršenja.

Na državama članicama je da utvrde, u skladu sa zakonodavstvom Zajednice, prvo, kako taj rizik od neizvršenja treba da bude raspoređen između dobavljača i potrošača i, drugo, koja sredstva treba da budu na raspolaganju ugovornim stranama da se zaštite.

Čak i ako zabrana zahtjeva za plaćanje tokom perioda povlačenja povećava neizvjesnost dobavljača u pogledu toga da li će se platiti cijena za isporučenu robu, ta zabrana je očigledno neophodna da bi se osigurao nivo zaštite predviđen predmetnom odredbom. U stvari, potrošač koji je avansno izvršio uplatu dobavljaču biće manje sklon da koristi svoje pravo na odustajanje, čak i ako utvrdi da isporučena roba nije u potpunosti u skladu sa njegovim zahtjevima.

Što se tiče konkretnije zabrane dobavljaču koji zahtjeva broj platne kartice potrošača, jasno je da je ta zabrana neodvojiva od zabrane utvrđene članom 80 (3) Zakona o zaštiti potrošača.

Prvo, ta zabrana je posljedica primjene sporne zabrane od strane nadležnih belgijskih vlasti, i drugo, ona teži istom cilju, odnosno efikasnom ostvarivanju prava na povlačenje.

Baš kao i zabrana utvrđena odredbom o kojoj je riječ u glavnom postupku, zabrana dobavljaču koji zahtjeva broj platne kartice potrošača može da obezbjedi postizanje cilja.

Međutim, kao što je jasno navedeno u tački 85 zaključka generalnog advokata²¹, vrijednost zabrane dobavljaču koji zahtjeva broj platne kartice potrošača leži samo u činjenici da eliminiše rizik da dobavljač može naplatiti cijenu prije isteka roka za povlačenje. Ako se, međutim, taj rizik ostvari, radnja dobavljača je sama po sebi kršenje zabrane utvrđene predmetnom odredbom, zabrana koja se mora smatrati odgovarajućom i proporcionalnom mjerom za postizanje cilja. Stoga se mora smatrati da nametanje dobavljaču zabrane zahtjeva od potrošača da navede broj svoje platne kartice prevazilazi ono što je neophodno za postizanje cilja.

4.4. Odgovor Suda

Odgovor Suda na prethodno pitanje je, prema tome, da član 29 EZ ne sprječava nacionalna pravila koja zabranjuju dobavljaču da u prekograničnoj prodaji na daljinu zahtjeva avans ili bilo kakvo plaćanje od potrošača prije isteka perioda odustajanja, ali član 29 EZ sprječava zabranu, prema tim pravilima, da se zahtjeva, prije isteka tog perioda, broj potrošačke platne kartice.

ZAKLJUČAK

Nakon sprovedene analize slučajeva Suda pravde Evropske unije u ovako složenoj, a nadasve izuzetno važnoj oblasti za dalji razvoj pravne regulative koja uređuje unutrašnje tržište Evropske unije, postaje još jasnije koliki značaj ima princip slobodnog kretanja roba za funkcionisanje unutrašnjeg tržišta EU, a posebno za ukidanje svih trgovinskih barijera između država članica.

Prilikom proučavanja i prikupljanja literature za analizu ove komplekse teme, došle smo do zaključka da je Sud pravde EU daleko više presuda donio kada su u pitanju količinska ograničenja uvoza, što se može opravdati i činjenicama da državama članicama mnogo više ide u prilog da što manje ograničavaju izvoz svojih proizvoda na tržište Evropske unije, prvenstveno zbog finansijske dobiti. Međutim, i pored te činjenice, postoje slučajevi kada je izvoz bio

²¹ Mišljenje generalnog advokata Trstenjaka od 17.06.2008.

ograničen i to nepisanim razlozima opravdanja restriktivnih mjera jednakog učinka, a o kojima je već bilo riječi u radu.

Međutim, iako se naša tema prvenstveno odnosila na praksu Suda pravde i uopšte količinska ograničenja izvoza na tržištu EU, prilikom istraživanja se nametnula i potreba da ispitamo gdje se Crna Gora nalazi u procesu usvajanja regulative koja se odnosi na ovu oblast. Naime, naša država nastavlja da napreduje po pitanju uvođenja klauzula o uzajamnom priznavanju i neophodnih izmjena domaćeg zakonodavstva i administrativnih praksi u cilju usaglašavanja s članovima 34-36 UFEU. To u suštini znači da će usklađivanje crnogorskog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti će dodatno olakšati izvoz crnogorskih proizvoda na tržište Unije. Crna Gora će članstvom u EU postati sastavni dio njenog unutrašnjeg tržišta na kojem važe jednaka pravila za sve države članice. Time se osigurava veća mogućnost da kvalitetni crnogorski proizvodi budu konkurentni na evropskom tržištu, a istovremeno i da kvalitetni strani proizvodi budu stavljeni na domaće tržište. To znači da će crnogorski privrednici imati veće mogućnosti za izvoz, a krajnji potrošači pravo konačnog izbora proizvoda utemeljenog na njegovom kvalitetu.

Pravo unutrašnjeg tržišta EU, a naročito sloboda kretanja robe i njena ograničenja koja se u praksi često mogu sresti svakako predstavljaju nepresušan izvor tema za analiziranje i raspravljanje, naročito imajući u vidu svakodnevno usavršavanje i koncipiranje sve detaljnije i opsežnije pravne regulative koja uređuje ovu oblast. Naravno, ostaje da vrijeme pokaže kako će se u budućnosti ova grana prava razvijati i da li je moguće dostići potpunu harmonizaciju pravnih propisa koji uređuju veoma kompleksno unutrašnje tržište Evropske unije.

LITERATURA

1. Direktiva 70/50/EEC, 22. decembar 1969. zasnovana na odredbama člana 33 (7), o ukidanju mjera koje imaju jednak učinak količinskim ograničenjima na uvoz i nisu obuhvaćene drugim odredbama usvojenim u skladu sa Ugovorom o EEZ
2. Direktiva 97/7/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 20. maja 1997. o zaštiti potrošača s obzirom na sklapanje ugovora na daljinu
3. Direktiva Savjeta 65/65/EEZ od 26. januara 1965. godine o približavanju odredbi propisanih zakonom, uredbama ili administrativnim mjerama koje se odnose na vlasničke lijekove
4. Druga direktiva Savjeta 75/319/EEZ od 20. maja 1975. godine o približavanju odredbi propisanih zakonom, uredbama ili upravnim mjerama koje se odnose na vlasničke lijekove
5. Meškić Z, Samardžić D, *Pravo Evropske unije I*, TDP Sarajevo, 2012
6. Mišljenje generalnog advokata Trstenjaka od 17.06.2008.
7. Mišljenje nezavisne advokatice Juliane Kokott od 13. marta 2014. u slučaju C-48/13 - Nordea Bank Danmark A/S protiv Skatteministeriet
8. Presuda od 19. decembra 1961. u slučaju 7/61 Commission v Italy (1961)
9. Roth, W. H, *Common Market Law Review*, Volume 47, Issue 2, Kluwer Law International, Velika Britanija (2010)
10. Slučaj 120/78 Rewe-Zentral [1979] Recueil
11. Slučaj 120/78, Rewe-Zentral-AG/Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (Cassis de Dijon)

12. Slučaj 15/79, P.B. Groenveld BV/Produktschap voor Vee en Vlees (Groenveld)
13. Slučaj 8/74 Dassonville (1974), Recueil
14. Slučaj C - 322 / 01 Deutscher Apothekerverband (2003) Recueil
15. Slučaj C - 441/04, A-PunktSchmuckhandel
16. Spojeni slučajevi C - 158/04 i C - 159/04 Alfa Vita Vassilopoulos i Carrefour-Marinopoulos
17. Spojeni slučajevi C - 267/91 i C - 268/91, KeckandMithouard, 1993, Recueil
18. Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici
19. Ugovor o funkcionisanju Evropske unije